

แนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ เพื่อยกระดับ
การท่องเที่ยวสีเขียว: กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชีวิต

คลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

The Guideline for Development of Community Model Based on Low Carbon
Tourism for Upgrading to A Green Tourist Destination; A Case Study of
Agro-Tourism Attraction at Maha – Sawat Canal Phutthamonthon District,
Nakhon Pathom Province

นิลุบล คงเปรม

Nilubon Kongprem

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand

E-mail: nilubon@webmail.npru.ac.th

Received May 22, 2024; Revised June 26, 2024; Accepted July 20, 2024

Abstract

The guideline for the development of a community model based on low-carbon tourism for upgrading to a green tourist destination; a case study of agro-tourism attraction at Maha– Sawat Canal Phutthamonthon District, Nakhon Pathom Province. The research aimed 1) to study the potential of the tourist destination. 2) to study the factors affecting an achievement to adapt in the agro-tourism site, and 3) to analyze guidelines for the development of a community model based on low-carbon tourism. The key informants were divided into 3 groups: in-depth interviews with 10 key informants, who related to the agro-tourism site, 10 key informants, who have low-carbon tourism experience, and focus groups with 20 stakeholders. The research results were found as follows: 1) The potential of the agro-tourism site at Maha–Sawat Canal is outstanding with the way of agriculture and followed the rule of sufficiency economy and adapted to their living. There are 6 tourism components, including accessibility, accommodation, attraction, amenity, activity, and ancillary service. 2) The factors affecting an achievement consist of 1) the potential factors of a tourist destination: tourism resources, tourist attraction management, eco-friendly

tourism activity, and partnerships. 2) low carbon components; low carbon community; observe and acrylic tourism resources; eco-friendly tourism in 4 aspects, including transportation, tourism activity, local food and accommodation, and 3) other factors; community empowerment, technology, and partnerships. 3) The guideline for the development of a community model based on low-carbon tourism presents a low-carbon model of agro-tourism sites divided into upstream (preparation for the community), the middle stream (development level), and downstream a model community based on low-carbon tourism for agro-tourism sites.

Keywords: low carbon tourism; the community model; green tourist destination

บทคัดย่อ

แนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวสีเขียว: กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชีวิตคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว 2) ศึกษาปัจจัยส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการนำแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำไปใช้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 3) วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม ได้แก่ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว 10 คน สัมภาษณ์ผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ 10 คน และสนทนากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 20 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชีวิตคลองมหาสวัสดิ์โดดเด่นด้านเกษตรน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ และมีองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว 6 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ที่พักแรม แหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมท่องเที่ยว และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว 2) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ มีดังนี้ (1) ด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว, การจัดการของแหล่งท่องเที่ยว, การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อสร้างจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม และความร่วมมือ (2) ด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ได้แก่ ชุมชนคาร์บอนต่ำที่ขับเคลื่อนโดยคนในพื้นที่, การสำรวจและสังเคราะห์ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 4 ด้าน ได้แก่ การขนส่ง กิจกรรมท่องเที่ยว อาหารท้องถิ่น และที่พัก (3) ปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ ด้านความเข้มแข็งของชุมชน เทคโนโลยี ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ 3) แนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ เสนอโมเดลการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3 ระดับ คือ ระดับต้นน้ำ (การเตรียมพร้อม) ระดับกลางน้ำ (การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว) และระดับปลายน้ำ คือ (ผลผลิต) คือ ชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ; ชุมชนต้นแบบ; แหล่งท่องเที่ยวสีเขียว

บทนำ

ปัจจุบันสภาวะโลกร้อนทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น โดยสาเหตุหนึ่งมาจากพฤติกรรมของมนุษย์ที่ปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่ชั้นบรรยากาศจากกิจกรรมประจำวัน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น อุณหภูมิที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ภัยธรรมชาติต่าง ๆ ซึ่งการกระทำของมนุษย์ส่งผลต่อการเพิ่มปริมาณก๊าซเรือนกระจกทำให้รังสีและความร้อนไม่สะท้อนกลับออกจากโลกจึงก่อให้เกิดปรากฏการณ์ภาวะเรือนกระจก (Ministry of Tourism and Sports, 2020)

การท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้กับประเทศมหาศาลแต่ก็ส่งผลเสียต่อสภาพแวดล้อม เช่น แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม นักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึก ปัญหาน้ำเสียและขยะ ซึ่งการท่องเที่ยวมีการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ร้อยละ 4.9 ของปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ทั้งหมด (Designated Areas for Sustainable Tourism Administration, 2015) การเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างรวมถึงภาคการท่องเที่ยว โดยสภาพอากาศเป็นปัจจัยหนึ่งในการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวหรือการยกเลิกการท่องเที่ยว เช่น ภัยแล้ง อากาศแปรปรวน ภัยธรรมชาติ (Katchwattana, 2019)

การท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมที่มุ่งเน้นการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยแหล่งท่องเที่ยวมีการวางแผน ออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจที่ช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เช่น การปั่นจักรยานท่องเที่ยว การทำกิจกรรมท่องเที่ยวจากวัสดุเหลือใช้ ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผสมผสานแนวคิดการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวสร้างสรรค์ไว้ด้วยกัน (Office of Natural resources and Environmental Policy and Planning, 2023) ภายใต้กรอบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในมิติสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ (Sriget, 2022)

คลองมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เนื่องจากการเดินทางมาท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปีและไม่ไกลจากกรุงเทพฯ ๗ กิโลเมตรต่อแหล่งท่องเที่ยวในการสร้างรายได้ สร้างอาชีพ (Kongpreem et al., 2023) แต่ในทางกลับกันก็ส่งผลกระทบทางลบต่อแหล่งท่องเที่ยว เช่น ชุมชนและนักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรทางธรรมชาติเสื่อมโทรม ปัญหาขยะ มลภาวะทางเสียงและมลพิษจากเรือยนต์และการใช้พลาสติกในแหล่งท่องเที่ยว (Puangsang, 2023)

บทความวิจัยนี้นำเสนอผลการศึกษารื่องแนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำเพื่อยกระดับสู่แหล่งท่องเที่ยวสีเขียว: กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชีวิตคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวตลอดทั้งปี เมื่อจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อทรัพยากรในพื้นที่ในด้านต่าง ๆ เช่น แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ปัญหาขยะ ปัญหาน้ำเน่าเสีย และมลพิษทางอากาศจากกิจกรรมท่องเที่ยว การปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น ขาดจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมและแหล่งท่องเที่ยว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาประเด็นดังกล่าวเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่การท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสร้างจิตสำนึกให้แก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาสู่ชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการนำแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำไปใช้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรคลองมหาสวัสดิ์

3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำเพื่อยกระดับสู่แหล่งท่องเที่ยวสีเขียว

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาบริบท องค์ประกอบการท่องเที่ยว ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวปัจจัยความสำเร็จ และการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ที่ส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ตัวแทนจุดท่องเที่ยว ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล นักท่องเที่ยวชาวไทย นักวิชาการทางการท่องเที่ยว นักวิชาการทางสิ่งแวดล้อม ตัวแทนบริษัทนำเที่ยว จำนวน 40 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ 1) มีความรู้ หรือมีประสบการณ์หรือเชี่ยวชาญเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวหรือด้านการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ 2) อาศัยอยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างน้อย 1 ปี 3) มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ 3) ยินดีและเต็มใจในการให้ข้อมูล

ขอบเขตด้านพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชีวิตคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม

ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาในการทำวิจัย 1 ปี วันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2564 – 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2565

ทบทวนวรรณกรรม

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-Tourism) หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นกิจกรรมทางการเกษตร การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้การเกษตร การดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี โดยการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ สร้างรายได้ให้กับชุมชนและไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม (Esichaikul, 2014) โดยบริบทการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการจัดการท่องเที่ยวที่เน้นการทำกิจกรรมในพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร เป็นต้น เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้และสัมผัสธรรมชาติในพื้นที่เกษตร เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเกษตรกรในพื้นที่สร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

สรุป การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นกิจกรรมทางการเกษตรในพื้นที่ โดยนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้กระบวนการการทำเกษตรกรรม เรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตเกษตรกร การสร้างประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว การปลูกฝังจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม รวมถึงการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว

องค์ประกอบทางการท่องเที่ยวสามารถแบ่งได้เป็น 6 ประการ (6As) ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยว (Attraction) ที่มีความน่าสนใจของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและดึงดูดนักท่องเที่ยว 2) การเข้าถึง (Accessibility) การวางระบบการคมนาคมขนส่งที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ 3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) ในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว 4) โปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Packages) สำเร็จรูปสำหรับ

ขายแก่นักท่องเที่ยวที่สนใจ 5) กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว (Activity) ที่นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมไปกับกิจกรรมได้ 6) การให้บริการเสริมของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Services) เป็นบริการที่นอกเหนือไปจากบริการพื้นฐานที่จัดไว้ให้กับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ธนาคาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์ อินเทอร์เน็ต (Buhadis, 2000) หรือปัจจัยสนับสนุนให้แหล่งท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ เช่น การบริหารจัดการทางด้านการตลาด ระบบข้อมูลข่าวสาร การส่งเสริมการท่องเที่ยว การประสานงาน นโยบายการท่องเที่ยว การวางแผนสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (Thongchai, 2010)

สรุป องค์ประกอบการท่องเที่ยว 6 องค์ประกอบ (6As) ได้แก่ 1) Attraction แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ 2) Accessibility การเข้าถึง 3) Amenity สิ่งอำนวยความสะดวก 4) Accommodation ที่พัก 5) Activity กิจกรรมท่องเที่ยว และ 6) Ancillary services บริการเสริมอื่น ๆ เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยว

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

เกณฑ์พิจารณาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว 4 ด้าน คือ 1) ด้านพื้นที่ หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ที่มีลักษณะเด่น เช่น ประวัติศาสตร์ โบราณ วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ในการดึงดูดนักท่องเที่ยว 2) ด้านการจัดการ หมายถึง ระบบความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวกและการรองรับนักท่องเที่ยว 3) ด้านกิจกรรมและกระบวนการ หมายถึง กิจกรรมที่จัดไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่สร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม 4) ด้านการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นต่อการดูแลแหล่งท่องเที่ยว และความพึงพอใจของคนในพื้นที่ต่อการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (Sirathu, 2008)

สรุป เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว 4 ประการ ได้แก่ ด้านพื้นที่ 2) การจัดการแหล่งท่องเที่ยว 3. กิจกรรม และ 4.การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ และชุมชน

ชุมชนต้นแบบ

ชุมชนต้นแบบ คือ ชุมชนที่มีความสามัคคี สามารถพัฒนาและพึ่งพาตนเองได้ โดยสอดคล้องกับบริบทชุมชน จนกระทั่งชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งกระบวนการพัฒนาชุมชนนั้นเป็นจะได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชน โดยการยกระดับชุมชนเข้มแข็งสู่ชุมชนต้นแบบต้องเกิดจากความร่วมมือของคนในพื้นที่ มีการรวมตัวมีการเรียนรู้ การจัดการปัญหาาร่วมกัน (Kamnedsin, 2020) โดยลักษณะของชุมชนเข้มแข็งที่สามารถยกระดับสู่ชุมชนต้นแบบประกอบด้วย 1) มีจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชน 2) จิตวิญญาณของชุมชน 3) เป็นชุมชนเรียนรู้ 4) มีองค์กรชุมชนเข้มแข็ง 5) มีการจัดการชุมชนที่ดี 6) มีเครือข่ายชุมชน 7) มีภาวะผู้นำชุมชน 8) เป็นชุมชนที่พึ่งพาตัวเองได้ 9) เป็นชุมชนสงบสุข 10) เป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Phonsri, 2002)

สรุปชุมชนต้นแบบ คือ ชุมชนที่มีความสามัคคีในระดับจุลภาคที่มีแนวทางการบริหารจัดการชุมชนในการพัฒนาและการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งการพัฒนาชุมชนจะได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ

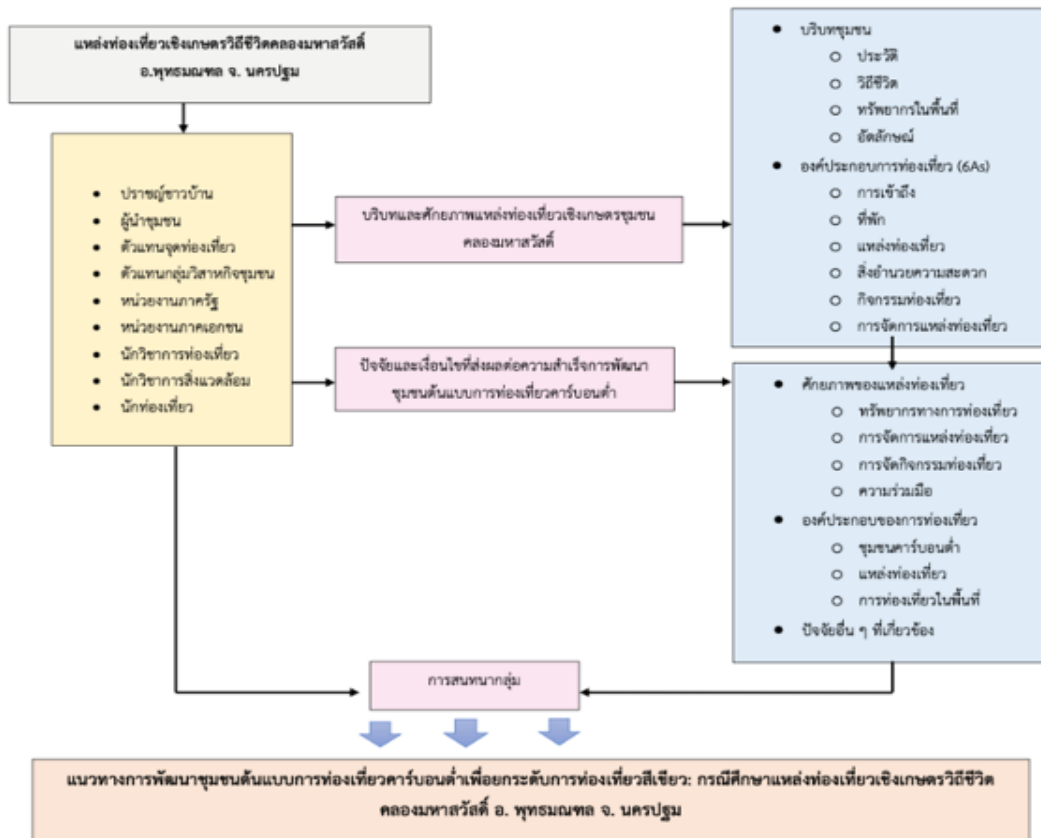
การท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ

การท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวที่กำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวที่ลดการปล่อยก๊าซคาร์บอน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวกับชุมชนในการทำกิจกรรมเพื่อลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ การเลือกพักโรงแรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การรับประทานอาหารพื้นถิ่นของชุมชน การออกแบบกิจกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Jai-aue, 2020) การท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่สร้างประสบการณ์การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการลดโลกร้อนและคงไว้ซึ่งความสะดวกสบายและความสุขในการท่องเที่ยวโดยแนวทางการจัดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ 4 กรอบมาตรฐาน ได้แก่ 1) การจัดการพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ 2) การจัดการน้ำเสีย

และการนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ 3) การกำจัดขยะ 4) การใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ และการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ (Designated Areas for Sustainable Tourism Administration , 2015)

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้จากวรรณกรรมมาเป็นส่วนในการวิเคราะห์และนำมาประยุกต์แนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวสีเขียว

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารรายงานวิจัยการท่องเที่ยวเชิงเกษตร องค์ประกอบการท่องเที่ยว ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ โดยรวบรวมและวิเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงประเด็นและข้อมูลสำคัญ ดังนี้ 1) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ 3) การพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) ให้ทราบถึงรูปแบบและกระบวนการพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในพื้นที่กรณีศึกษา โดยมีขั้นตอน คือ 1) คัดเลือกพื้นที่โดดเด่น คือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชีวิตคลองมหาสวัสดิ์ โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง 2) การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) วิเคราะห์ข้อมูลเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย

4) สรุปผลและนำเสนอผลการศึกษาดูโดยการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นสำคัญของงานวิจัย 5) วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ด้านสิ่งแวดล้อม และผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 3 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 40 คน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน 1 คน ผู้นำชุมชน 1 คน ตัวแทนจุดท่องเที่ยว 5 คน ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 3 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน นักท่องเที่ยวชาวไทย 2 คน นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว 2 คน นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม 2 คน บริษัทนำเที่ยว 2 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

กลุ่มที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน นักท่องเที่ยวชาวไทย 2 คน ปราชญ์ชาวบ้าน 1 คน ตัวแทนจุดท่องเที่ยว 5 คน ตัวแทนชาวบ้าน 2 คน ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2 คน นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว 2 คน นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม 2 คน บริษัทนำเที่ยว 2 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบประเด็นครอบคลุมหัวข้อการวิจัย จำนวนข้อคำถามและความเหมาะสมของข้อคำถาม ก่อนการนำไปดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวโดยการร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นที่ครอบคลุมบริบทแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรในพื้นที่อัตลักษณ์ องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ โดยร่างแบบสัมภาษณ์ในประเด็นศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว องค์ประกอบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ และปัจจัยอื่น ๆ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยใช้เทคนิคกระบวนการวางแผนอย่างมีส่วนร่วมโดยร่างแนวข้อคำถาม เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์การศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่วิจัยเพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้นของแหล่งท่องเที่ยว

2) ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ การท่องเที่ยวสีเขียว เพื่อรวบรวมข้อมูลบริบทชุมชน องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว องค์ประกอบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ โดยการจดบันทึกและบันทึกเสียง

3) ผู้วิจัยดำเนินการจัดสนทนากลุ่มร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ทางด้านการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ การท่องเที่ยวสีเขียว เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มได้

แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ โดยการจัดบันทึกและบันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และข้อมูลจากการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์เนื้อหาโดยผู้วิจัยจัดระเบียบ เรียบเรียงข้อมูล การตีความและนำเสนอข้อมูลแบบบรรยาย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชีวิตคลองมหาสวัสดิ์ ประกอบด้วย 1) ด้านบริบทแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชีวิตคลองมหาสวัสดิ์ ตั้งอยู่ตำบลศาลายา อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีนเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม เป็นพื้นที่ได้รับการจัดสรรจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ให้กับชาวบ้านเพื่อประกอบอาชีพ สร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว การขุดคลองมหาสวัสดิ์เกิดขึ้นสมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าให้ขุดคลองมหาสวัสดิ์ระยะทาง 28 กิโลเมตร จากวัดชัยพฤกษมาลาราชวรวิหารเชื่อมแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำนครชัยศรีเพื่อเป็นเส้นทางเดินเรือไปนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์และเป็นคลองแห่งชีวิตของชาวบ้าน ชุมชนมีความโดดเด่นด้านเกษตรกรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน การทำเกษตรแบบพออยู่พอกินตาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข จากความโดดเด่นข้างต้นชุมชนจึงพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวเรียนรู้เชิงเกษตร 4 จุด ได้แก่ บ้านศาลาดิน นาบัวลุ่มแจ่ม บ้านพักข้าวและสวนกล้วยไม้ ที่น้อมนำศาสตร์พระราชามาใช้ในการทำการเกษตรและการดำรงชีวิตแบบพออยู่พอกิน 2) ด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยว (6As) ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชีวิตคลองมหาสวัสดิ์ ประกอบด้วย 1) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัวและการขนส่งสาธารณะ เช่น รถไฟ ที่มีความสะดวกสบายทั้ง ถนน ป้ายบอกทางชัดเจน และระบบค้นหาเส้นทาง (GPS) ที่มีความถูกต้องและแม่นยำ 2) ด้านที่พักเปิดให้บริการ คือ บ้านศาลาดินโฮมสเตย์ และ บ้านอิงธาราโฮมสเตย์ รองรับนักท่องเที่ยวได้ 10 – 30 คน 3) ด้านแหล่งท่องเที่ยวที่น้อมนำศาสตร์พระราชามาปรับใช้ในการเกษตรและการอยู่แบบพออยู่พอกิน ยึดหลักปลูกเพื่อรับประทาน แบ่งปันเพื่อนบ้าน หากเหลือก็ขายเพื่อสร้างรายได้ 4) ด้านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร 4 จุด ได้แก่ จุดบ้านศาลาดินมีกิจกรรมการทำดินผักตบชวาพร้อมปลูก กิจกรรมไข่เค็มดินสอพอง และกิจกรรมข้าวตัง จุดนาบัวลุ่มแจ่ม มีกิจกรรมพายเรือเก็บบัว ถ่ายรูป กิจกรรมเรียนรู้เส้นทางบัว การพับบัว กิจกรรมจับปลาเกรียว ชิมเลี้ยงกล้วยไม้ ชมวิว ณ แจ่มคาเฟ่ จุดบ้านพักข้าว มีกิจกรรมการทำเครื่องดื่มน้ำพักข้าว จุดสวนกล้วยไม้มีกิจกรรมเรียนรู้การเพาะพันธุ์กล้วยไม้ ถ่ายรูปกับกล้วยไม้และจำหน่ายพันธุ์กล้วยไม้ 5) ด้าน สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ จุดจอดรถบริเวณบ้านศาลาดินและบริเวณวัดสุวรรณาราม หอมน้ำบริเวณจุดลงเรือและจุดท่องเที่ยว ศูนย์ให้ข้อมูลการท่องเที่ยว ร้านค้า ร้านอาหาร และการเดินทางโดยเรือยนต์เป็นพาหนะหลักในการท่องเที่ยว 6) ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มีการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวในมิติต่าง ๆ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการประชาสัมพันธ์ การวางแผนปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการวางระบบความปลอดภัย

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยความสำเร็จในการนำแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำไปใช้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชีวิตคลองมหาสวัสดิ์ โดยปัจจัยที่จะมีส่วนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ 3 ปัจจัย ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านศักยภาพของพื้นที่ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ชุมชนควรศึกษาทรัพยากรในพื้นที่ว่ามีความโดดเด่นด้านใดที่สามารถต่อยอดการพัฒนาสู่แหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำได้ การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสำรวจทรัพยากรและสรุปเป็นข้อมูลพื้นฐานของชุมชน

2) ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนควรมีระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพเพื่อการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การจัดจุดคัดแยกขยะตามจุดท่องเที่ยว 3) การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 4) ด้านความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น การอบรมให้ความรู้ การเป็นพี่เลี้ยงให้กับชุมชน การจัดระบบปริมาณเพื่อนำมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 2) ปัจจัยด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ได้แก่ 1) ด้านชุมชนคาร์บอนต่ำ โดยชุมชนควรได้รับความรู้ สร้างความเข้าใจเกิดจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมให้กับคนในพื้นที่ได้ การปรับกิจวัตรประจำวันให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด เช่น การคัดแยกขยะ ลดการใช้สารเคมี การบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยสู่คลอง 2) ด้านแหล่งท่องเที่ยวควรวิเคราะห์ศักยภาพของทรัพยากรในพื้นที่ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และที่อาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในแหล่งท่องเที่ยว 3) ด้านการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว 4) ด้านที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ดังนี้ 1) การขนส่ง โดยการจัดเส้นทางท่องเที่ยวที่หลากหลาย การออกแบบการท่องเที่ยวโดยใช้นาพาหนะที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไซด์ เช่น เส้นทางจักรยาน การนั่งเรือพายท่องเที่ยว การเดิน หรือการบริการรถรับส่งสาธารณะระหว่างจุดท่องเที่ยว 2) กิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยการออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้วัสดุเหลือใช้มากลับมาใช้ใหม่ได้ การใช้วัสดุที่ย่อยสลายได้ และควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและนักท่องเที่ยวให้ใส่ใจสิ่งแวดล้อม 3) อาหารวัตถุดิบในท้องถิ่นมาทำอาหารเพื่อลดต้นทุนการขนส่ง หรือการปรุงอาหารโดยไม่ใช้ความร้อน 4) ที่พักรักษาความสะอาดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เช่น การใช้พลังงานไฟฟ้าและน้ำอย่างประหยัด การลดการใช้พลาสติก 3) ปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ 1) ด้านความร่วมมือและความเข้มแข็งของชุมชน 2) ด้านเทคโนโลยีที่นำมาพัฒนาต่อยอดการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อลดต้นทุน หรือการใช้ทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน เช่น การใช้เทคโนโลยีพลังงานสะอาด การใช้พลังงานแสงอาทิตย์ 3) ความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ในการร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการศึกษารายพบว่า แนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำเพื่อยกระดับสู่แหล่งท่องเที่ยวสีเขียว ดังนี้ 1) การพัฒนากิจกรรมและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวสู่การท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ 3 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างความเข้าใจให้กับชุมชนและกลุ่มสมาชิกที่ขับเคลื่อนการท่องเที่ยว เช่น ให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ การท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การพาชุมชนไปศึกษาดูงานแหล่งท่องเที่ยวต้นแบบคาร์บอนต่ำ 2) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามบริบทพื้นที่ การนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำที่เป็นรูปธรรม โดยนำแนวคิดการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำต่าง ๆ มาปรับใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น แนวคิดการท่องเที่ยวสีเขียว แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง 2 เงื่อนไข) แนวคิดการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ หลัก 3 Rs (Recycle, Reuse, Reduce) 3) พัฒนาความร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อพัฒนาคนในแหล่งท่องเที่ยวให้ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในพื้นที่สู่ต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว ได้แก่ 1) ความน่าสนใจของโปรแกรมท่องเที่ยวที่สามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการท่องเที่ยวได้ เช่น โปรแกรมท่องเที่ยวโดยเรือพาย หรือท่องเที่ยวโดยจักรยาน 2) ความน่าสนใจของกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ภาชนะที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมหรือนำกลับมาใช้ใหม่ได้ในการจัดกิจกรรม ประกอบอาหารจากวัตถุดิบท้องถิ่นเพื่อลดต้นทุนการขนส่ง 3) การประชาสัมพันธ์ที่เจาะตลาดกลุ่มนักท่องเที่ยว เช่น การจัดกิจกรรมอีเว้นท์ท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ การพัฒนาสื่อการประชาสัมพันธ์ที่ทันสมัย 3) การพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยพัฒนาโมเดลแหล่งท่องเที่ยว

คาร์บอนต่ำครอบคลุมในทุกมิติ ได้แก่ ระดับต้นน้ำ คือ ความสัมพันธ์ระดับชุมชนในการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมของชุมชนในมิติทางด้านความรู้ ความเข้าใจ ความสามัคคีและจิตสำนึกต่อทรัพยากรในพื้นที่ระดับกลางน้ำ เป็นขั้นตอนการลงมือปฏิบัติในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในมิติกิจกรรมท่องเที่ยว การขนส่ง อาหารและที่พักที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยนำแนวคิดทฤษฎีมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำตามบริบทแหล่งท่องเที่ยว ระดับปลายน้ำ คือ ผลผลิตที่เป็นรูปธรรมที่เกิดจากการพัฒนาในระดับต้นน้ำและกลางน้ำ เช่น ผลผลิตที่ได้ออกมาเป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชีวิตคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย 1) ด้านบริบทแหล่งท่องเที่ยว ตั้งอยู่ที่ราบลุ่มภาคกลางเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม โดยชุมชนนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำการเกษตรในพื้นที่พระราชทานของในหลวงรัชกาลที่ 9 พื้นที่มีความโดดเด่นทางการเกษตรจึงพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรริมคลองมหาสวัสดิ์ที่มีประวัติการขุดคลองในสมัยรัชกาลที่ 4 เพื่อเป็นเส้นทางเดินเรือไปนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์และมีกิจกรรมท่องเที่ยวเรียนรู้เชิงเกษตรตามศาสตร์พระราชา ซึ่งสอดคล้องกับ Choibamroong (2008) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรคือ แหล่งท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตเกษตรกร ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชีวิตคลองมหาสวัสดิ์ ได้จัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับชุมชนเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรกร และเข้าใจถึงการทำการเกษตรและสอดคล้องกับ Khanchit and Thasinat (2023) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่เกษตร สวนเกษตร สวนสมุนไพร วนเกษตร เพื่อชมความสวยงาม เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชีวิตคลองมหาสวัสดิ์มีองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว (6As) 6 ด้าน ได้แก่ 1) การเข้าถึง 2) ที่พักแรม 3) แหล่งท่องเที่ยว 4) กิจกรรมท่องเที่ยว 5) สิ่งอำนวยความสะดวก 6) การจัดการแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Morrison (2020) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว (6 As) คือ 1) แหล่งท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรคลองมหาสวัสดิ์มีความน่าสนใจเพราะเป็นพื้นที่เกษตรกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสอดคล้องกับ Collier and Harraway (1997) กล่าวว่า ศักยภาพของสิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยว คือ ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวโดยแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรคลองมหาสวัสดิ์มีทรัพยากรที่เกิดขึ้นเองคือลักษณะภูมิประเทศที่เหมาะสมแก่การทำเกษตรและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น คือ จุดท่องเที่ยว 4 จุด 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสะดวก เช่น ถนน ป้าย และระบบค้นหาเส้นทาง (GPS) และการขนส่งสาธารณะ เช่น รถไฟ 3) สิ่งอำนวยความสะดวกที่รองรับนักท่องเที่ยวโดยแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรคลองมหาสวัสดิ์มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ จุดจอดรถ ห้องน้ำ จุดลงเรือ ศูนย์ให้ข้อมูล ร้านค้า ร้านอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับ Cooper and Boniface (1998) ที่กล่าวว่า สิ่งอำนวยความสะดวกที่ครบครันในแหล่งท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดผลดีต่อแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวประทับใจ 4) โปรแกรมการท่องเที่ยว โดยแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรคลองมหาสวัสดิ์มีโปรแกรมท่องเที่ยวเส้นทางล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ 5) กิจกรรมท่องเที่ยว 4 จุด ได้แก่ บ้านศาลาดิน นาบัวลู่แจ่ม บ้านพักข้าวและสวนกล้วยไม้ ซึ่งสอดคล้องกับ Jittangwattana and Srikhampha (2014) ได้กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวต้องมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว รวมถึงวิถีชีวิตชุมชนและกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกิจกรรมได้ 6) บริการเสริมอื่น ๆ ที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรคลองมหาสวัสดิ์ มีการประชาสัมพันธ์ในแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น เพจเฟซบุ๊ก

เว็บไซต์ ระบบความปลอดภัยการนั่งเรือท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Kupkitaphun and Bunjongmanee (2023) ได้กล่าวถึง การบริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยวสนับสนุนให้แหล่งท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ เช่น การจัดการ ตลาด ระบบข้อมูลข่าวสาร การส่งเสริมการท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยความสำเร็จในการนำแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ไปใช้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว คือ ความพร้อมของทรัพยากรในพื้นที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ระบบการจัดการเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยว เช่น ความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวกซึ่งเป็นการขับเคลื่อนของคนในชุมชน การออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมปลูกกล้วยไม้จากวัสดุเหลือใช้ การใช้ภาชนะที่ย่อยสลายได้ตามธรรมชาติในการจัดกิจกรรม รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัย องค์การบริหารส่วนตำบล บริษัทนำเที่ยว การท่องเที่ยวจังหวัดในการร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในทุกมิติ ซึ่งสอดคล้องกับ Yindeechan (2020) กล่าวว่า เกณฑ์พิจารณาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านพื้นที่ คือ จุดเด่นของทรัพยากรที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ 2) ด้านการจัดการความปลอดภัยในพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวก โดยแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ฯ ควรวางระบบและกลไกการจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้านความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ 3) ด้านกิจกรรมและกระบวนการจัดกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม 4) ด้านความร่วมมือหน่วยงานต่าง ๆ ในการดูแลแหล่งท่องเที่ยว และยังสอดคล้องกับ Dachanee (2018) ได้กล่าวถึง ศักยภาพการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่รวมถึงความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในด้านทรัพยากร สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการในแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ซึ่งการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การสำรวจความพร้อมและความเหมาะสมของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในมิติต่าง ๆ เช่น ทรัพยากรทางธรรมชาติ สิ่งอำนวยความสะดวก การให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นการประเมินคุณค่าความสำคัญและข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ 2) ปัจจัยด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ได้แก่ 1) ด้านชุมชนคาร์บอนต่ำ คนในพื้นที่ควรได้รับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม ปรับการใช้ชีวิตเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การคัดแยกขยะ การบำบัดน้ำเสียในครัวเรือน 2) ด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ฯ ควรวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคเพื่อต่อยอดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่การท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำให้มีประสิทธิภาพ 3) ด้านการท่องเที่ยวครอบคลุม 4 ด้านที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การขนส่งที่ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เช่น การปั่นจักรยาน การพายเรือ กิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อาหารท้องถิ่นจากวัตถุดิบในพื้นที่เพื่อลดต้นทุนการขนส่ง ที่พักในแหล่งท่องเที่ยวมีมาตรการที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวและพนักงานใช้ทรัพยากรน้ำ ไฟฟ้าอย่างประหยัดและคุ้มค่า ซึ่งสอดคล้องกับ Sappachang (2016) กล่าวว่า การท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ คือ การลดใช้พลังงานในการท่องเที่ยว การปรับเปลี่ยนลักษณะการท่องเที่ยวเป็นเดิน วิ่ง ปั่นจักรยาน หรือพายเรือ ลดการใช้เชื้อเพลิงคาร์บอน โรงแรมร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยกลไกการขับเคลื่อนเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจ และสอดคล้องกับ Laowirojanakul and Sangpikul (2023) ได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่การท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำจากงานวิจัยโดยสรุปองค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำให้เกิดความยั่งยืน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ชุมชนคาร์บอนต่ำ แหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ที่พักคาร์บอนต่ำ อาหารคาร์บอนต่ำ กิจกรรมคาร์บอนต่ำ และการขนส่ง

คาร์บอนต่ำ 3) ปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ 1) ด้านความเข้มแข็งของชุมชนในการร่วมวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในทุกขั้นตอนและจัดสรรผลประโยชน์ที่เป็นธรรม 2) ด้านเทคโนโลยีที่นำมาปรับใช้ เช่น เทคโนโลยีในการจัดการขยะพลังงานแสงอาทิตย์ ซึ่งสอดคล้องกับ Raihan and Tuspekova (2022) ได้กล่าวว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีคาร์บอนต่ำในการท่องเที่ยวส่วนใหญ่นำไปใช้กับการคมนาคมขนส่ง เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ และภายในแหล่งท่องเที่ยว การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพต่อการประหยัดน้ำ การใช้พลังงานรูปแบบใหม่ การคมนาคมขนส่งคาร์บอนต่ำ การควบคุมการปล่อยมลพิษ 3) ความร่วมมือกับหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำเพื่อมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำเพื่อยกระดับสู่แหล่งท่องเที่ยวสีเขียวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม ควรมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) การพัฒนากิจกรรมและการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว 3 ด้าน คือ 1) การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจกับคนในพื้นที่ ผู้นำชุมชน และกลุ่มสมาชิกขับเคลื่อนการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับ Tourism Authority of Thailand (2020) กล่าวถึง การท่องเที่ยวสีเขียว ประเด็นชุมชนสีเขียวโดยชุมชนท่องเที่ยวต้องรับรู้เข้าใจการบริหารจัดการ ดูแลรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยว 2) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ฯ ในมิติเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นำเสนอความเป็นตัวตนอย่างเป็นรูปธรรม โดยนำแนวคิดการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น แนวคิดการท่องเที่ยวสีเขียว แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง 2 เงื่อนไข) ซึ่งสอดคล้องกับ Choochat (2022) ได้กล่าวถึง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเกี่ยวข้องกับการผลิตพืชผลให้เพียงพอต่อการบริโภค เมื่อผลผลิตเหลือจึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อขาย และคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นระบบการผลิต 2 ระบบที่ควบคู่กัน คือ ระบบการผลิตเพื่อขายและระบบการผลิตเพื่อบริโภค 3) การพัฒนาความร่วมมือกับเครือข่ายภายนอกในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (2015) กล่าวว่า แนวทางปฏิบัติด้านนโยบายและการจัดการของการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ 11 ประการ ครอบคลุมการพัฒนามูลฐานในแหล่งท่องเที่ยวให้ได้รับความรู้และทักษะการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การหาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อดำเนินการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับ Laowirojanakul and Sangpikul (2023) ได้สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ พบว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำให้ประสบความสำเร็จนั้นการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายที่มีความสำคัญในการส่งเสริมและผลักดันให้การพัฒนาการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำมีโอกาสในการประสบความสำเร็จสูงขึ้น 2) การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ฯ ให้มีความน่าสนใจ ได้แก่ 1) ความน่าสนใจของโปรแกรมหรือเส้นทางท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำที่เป็นรูปธรรม แสดงให้เห็นถึงการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการท่องเที่ยว 2) ความน่าสนใจของกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยวและการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม 3) การประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวด้วยรูปแบบสื่อที่น่าสนใจ สอดคล้องกับ Tourism Authority of Thailand (2020) กล่าวว่า การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวต้องสร้างกลยุทธ์ทางการตลาด เลือกกลุ่มเป้าหมาย และสื่อประชาสัมพันธ์ที่สามารถเผยแพร่ไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ 3. การพัฒนาด้านชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ฯ ควรออกแบบโมเดลการพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำให้ครอบคลุมมิติต่าง ๆ โดยโมเดลการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ฯ ประกอบไปด้วย 3 ระดับ ได้แก่ ระดับต้น เป็นการเตรียมความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว ระดับกลางน้ำ เป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และระดับปลายน้ำ เป็นขั้นที่แสดงผลผลิตของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ

สรุปผล

1. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชีวิตคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม มีศักยภาพที่โดดเด่นเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ โดยมีองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเข้าถึง 2) ที่พัก 3) แหล่งท่องเที่ยว 4) กิจกรรมท่องเที่ยว 5) สิ่งอำนวยความสะดวก 6) การจัดการแหล่งท่องเที่ยว

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำไปใช้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชีวิตคลองมหาสวัสดิ์ 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) ศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ 2) องค์ประกอบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ 3) ด้านการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว 4) ปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชน 2) ด้านเทคโนโลยี 3) ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. แนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำเพื่อยกระดับสู่แหล่งท่องเที่ยวสีเขียวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชีวิตคลองมหาสวัสดิ์ 3 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนากิจกรรมและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวสู่การท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ 2) การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ 3) การพัฒนาโมเดลชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ 3 ระดับ คือ ระดับต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชีวิตคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม มีประโยชน์ต่อชุมชนในการนำข้อมูลศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวไปต่อยอดสู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมิติต่าง ๆ ให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ มีประโยชน์ในมิติวิชาการสำหรับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการนำองค์ความรู้ด้านปัจจัยดังกล่าว ฯ นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวคาร์บอน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำมีประโยชน์ในมิติวิชาการที่พัฒนาโมเดลแนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ มิติเชิงนโยบาย ภาครัฐและเอกชนสามารถนำโมเดลไปปรับใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ และมิติเชิงพาณิชย์ ชุมชนสามารถขยายกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมให้สามารถสร้างรายได้เพิ่มให้แก่การท่องเที่ยวในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความสำเร็จและประสิทธิภาพของโมเดลต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำอย่างยั่งยืน

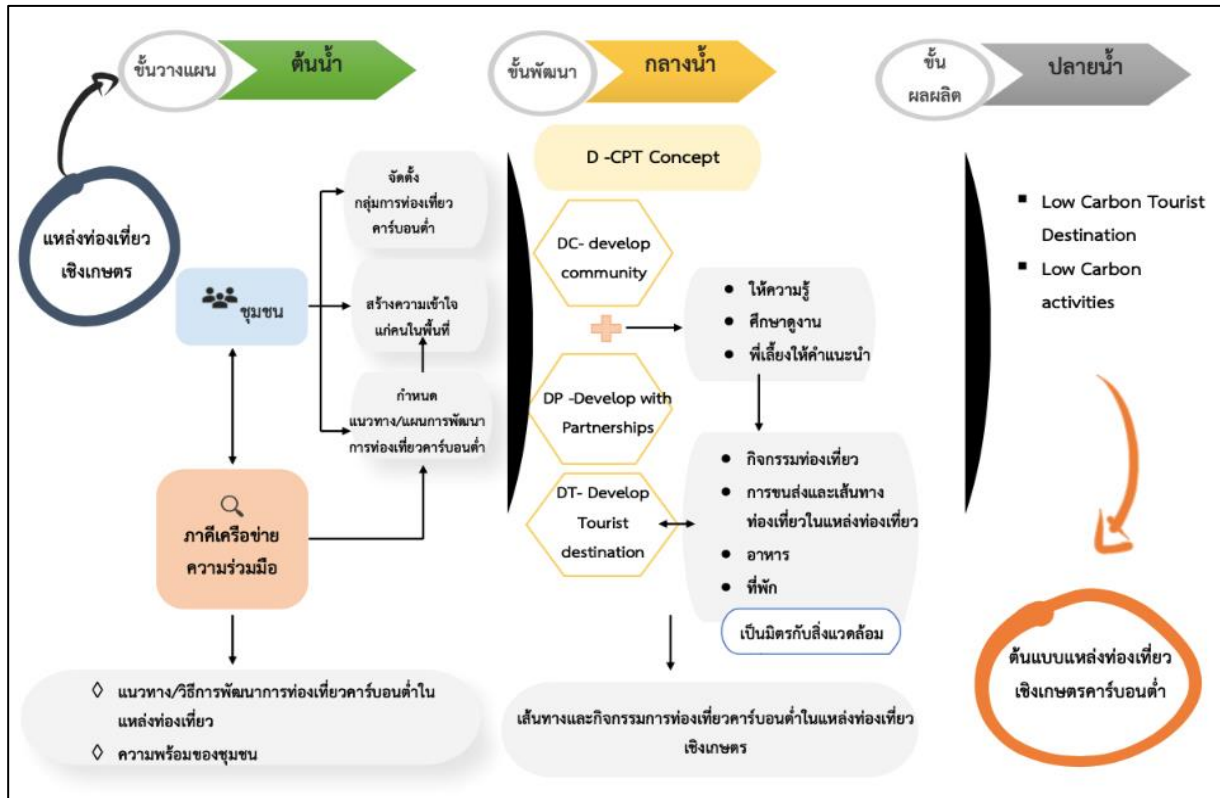
2. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ

4. ควรศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ

องค์ความรู้ใหม่

จากการอภิปรายผลผู้วิจัยพัฒนาโมเดลต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรดังภาพ

ภาพที่ 1 โมเดลต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

Figure 1 Model of Low Carbon Tourism in Argo – tourism site

จากโมเดลดังกล่าวทำให้ทราบว่า แนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผน (ต้นน้ำ) ขั้นพัฒนา (กลางน้ำ) ขั้นผลิต (ปลายน้ำ)

1. ขั้นวางแผน (ต้นน้ำ) เป็นขั้นตอนการเตรียมความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนมีบทบาทสำคัญในขั้นการวางแผน โดยมีหน้าที่ 1) จัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำที่มีหน้าที่ในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว 2) สร้างความเข้าใจให้คนในพื้นที่ที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ เพื่อให้คนในพื้นที่ที่มีความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน 3) สร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน เช่น หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

2. ขั้นพัฒนา (กลางน้ำ) เป็นขั้นตอนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ โดยใช้โมเดล D-CPT Concept เป็นการพัฒนา 3 มิติ ได้แก่ 1) DC- develop community เป็นการพัฒนาชุมชนให้มีความรู้ด้านการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ 2) DP- develop with partnerships เป็นขั้นตอนถัดจากการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย โดยกลุ่มภาคีเครือข่ายมีหน้าที่ทำงานควบคู่กับชุมชน ได้แก่ การอบรมให้ความรู้ การพา

ชุมชนไปศึกษาดูงานแหล่งท่องเที่ยวต้นแบบทางการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ เพื่อนำมาต่อยอดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ และเป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาต่อชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่การท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ 3) DT- develop tourist destination เป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานภาคีเครือข่าย โดยพัฒนาทางด้าน 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 2) การขนส่งและเส้นทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 3) อาหารท้องถิ่นที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 4) ที่พักที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เมื่อชุมชนและภาคีเครือข่ายร่วมมือในการพัฒนาตามโมเดล D-CPT concept จะได้เป็นเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

3. ขั้นตอนผลิต (ปลายน้ำ) คือ ผลผลิตจากขั้นตอนการพัฒนา ได้แก่ ต้นแบบแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรคาร์บอนต่ำที่ประกอบไปด้วยเส้นทางท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ

References

- Buhalis, D. (2000) Marketing the competitive destination of the future. *Tourism Management*, 21, 97–116. [http://dx.doi.org/10.1016/S0261-5177\(99\)00095-3](http://dx.doi.org/10.1016/S0261-5177(99)00095-3)
- Choibamroong, T. (2008). *International Thai Tourism 2008*. Thailand Tourism Development Research Institute.
- Choochat, C., Wattanalaungarun, W., & Sa-ingthong, K. (2022). The sufficiency economy-based tourism model of the upper Wang River Area. *Community and Social Development Journal*, 23(2), 138–154. <https://doi.org/10.14456/rcmrj.2022.251150>
- Collier, A., & Harraway, S. (1997). *Principle of tourism*. Longman.
- Cooper, C., & Boniface, B. G. (1998). *Geography of travel and tourism*. Butterworth Heinemann.
- Dachanee, E. (2018). *Resources management for forestry*. Sukhothai Thammathirat Open University.
- Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization). (2015). *Low carbon tourism*. Cocoon & Co Company Limited.
- Esichaikul, R. (2014). *Niche tourism management*. Sukhothai Thammathirat Open University.
- Jittangwattana, B., & Sriksampha, P. (2014). *Sustainable tourism management* (2nd ed.). Dharmasarn.
- Jai-aue, M. (2020 December 13). *Low carbon tourism*. <https://www.blockdit.com/posts/61f544eae97e2ef407851837>

- Kamnedsin, K. (2020). A study of strong community management of Bang Nam Phueng community model. *Journal of Humanities and Social Sciences Bansomdejchaopraya Rajabhat University*, 14(1), 1–36. <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/jhusocbru/article/view/1598>
- Katchwattana, P. (2019, Feb 13). *Turn the crisis into an opportunity Looking at ways to survive the tourism business by adapting to 'climate change'*. SALIKA. <https://www.salika.co/2019/02/13/thai-tourism-fight-climate-change/>
- Kongprem, N., Keawchaon, K., & Udomsilp, M. (2023). The development of mice activity in local tourist attractions according to the local-community identities in the Hidden Gem Plus City, Nakhon Pathom Province. *Southeast Bangkok Journal*, 9(1), 1–14. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SB_Journal/article/view/259900
- Kupkitaphun, K., & Bunjongmanee, P. (2023). The guidelines of health tourism development of European tourist in Prachuap Khiri Khan Province. *Journal of Graduate Studies Valaya Alongkron Rajabhat University*, 14(1), 1–13.
- Laowirojanakul, T., & Sangpikul, A. (2023). The analysis of research works in regard to low carbon tourism: The approaches to the sustainable tourism of the country. *Academic and Research Journal of Liberal Arts (Online)*, 18(1), 129–143. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/larhcu/article/view/263988>
- Ministry of Tourism and Sports (2020, September 15). *Strategy in tourism and sports 2017–2020*. https://www.mots.go.th/download/article/article_20171201174031.pdf
- Morrison, A. M. (2020). *Marketing and managing city tourism destinations*. In *Routledge Handbook of Tourism Cities*. Routledge.
- Office of Natural resources and Environmental Policy and Planning. (2023). *Low carbon tourism*. http://env_data.onep.go.th/blogs/subject/view/20
- Phonsri, S. (2002). *Theories and community development principles*. Odeonstore.
- Puangsang, M. (2023). Low carbon tourism: Eco-friendly tourism. *Journal of Mahamakut Buddhist University Roi Et*, 12(2), 615–627. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU/article/view/262378>

- Raihan, A., & Tuspekova, A. (2022). Dynamic impacts of economic growth, renewable energy use, urbanization, industrialization, tourism, agriculture, and forests on carbon emissions in Turkey. *Carbon Research*, 1(20). <https://doi.org/10.1007/s44246-022-00019-z>
- Sappachang, S. (2016, Dec 26). *Low-carbon tourism*. <https://www.okmd.or.th/knowledge-box-set/articles/thai-travel/656/low-carbon-tourism>
- Sriget, U. (2022). Community-based tourism for the sustainable development. *Western University Research Journal of Humanities and Social Science*, 8(2), 270-279. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/WTURJ/article/view/259594/>
- Srirathu, V. (2008). *Eco-tourism potential of Amphoe Khao Kho, Phetchabun Province*[Master's thesis, Srinakarinwirot University].
- Thongchai, P. (2010). *Integrated Strategic Plainning of Tourism Development on the R3A Northern Economic Corridor (Chiang Rai- Lunming)*[Doctoral Dissertation, Mae Fah Lung University].
- Tourism Authority of Thailand. (2020, October 20). *7 Greens*. <http://adventure.tourismthailand.org/7greens.php>
- Yindeechan, N. (2020). Community communication innovation for enhancing eco-tourism potential: A case study of communities in Khlung District, Chantaburi Province. *Kasem Bundit Journal*, 23(1), 78-88.
- .